

kíséretét! Ne feledjük, évtizedekig a Rádió volt az egyetlen tömeghatású médiumunk.

Első éveiben jóformán ki sem tette a lábát a 6-os stúdióból, ahol jó, ha 100 ülésre volt hely a karmester mögött. Hangzó nyoma működésének alig maradt a heti két hangversenynek. Rögzítésükre a romlékony, két-három lejátszásra való lakklemez szolgált. (Az első magnetofon 1948-ban érkezett a Bródy Sándor utcába, de az csakis politikai események rögzítésére szolgált.) A repertoár jelentékeny bővítést hozta a nagyzenekar tagjaiból formált kamarazenekar, elsősorban a Bach előtti-körüli kis és nagy mesterek műveinek megismertetésére. A 40-es évek második felében a Rádió működtette Magyarország egyetlen kamarazenekarát, egyszersmind ez volt az első, biztos alapokra épített kisegyüttesünk. A két karmagy, Ferencsik és Polgár Tibor, valamint a Zenei Osztály vezetői, Lajtha László, majd két utóda Kókai Rezső és Ránki György gondoskodott arról, hogy a Rádiózenekar minden zenetörténeti és műfajbéli irányban meghaladja a kor koncertműsorait.

1951-ben körülbelül egyszerre érkezett a 6-osba a magnetofon és vezető karnagynak Somogyi László. Sztereóról még nem volt szó persze, a Rádiózenekar mindazonáltal hatalmas hangzó kincsét hozott létre, benne maradandó és nagyon is mulékony kortárs zenékkel. Sugár Hunyadi oratóriuma az egyik póluson, rengeteg silány tömegdal a másikon. Közben szériában teljes operák, operarészletek. A kor nagy magyar énekesének fénykorát elsősorban a Rádió hagyományozta az utókorra. (A hanglezegyártás gyermekcipőben; 1955-ben készült az első mikrobarázdás korong nálunk.) És operett, daljáték, stb. stb.

A hangversenytermekben még mindig viszonylag ritka vendég. De például Richter budapesti bemutatkozásán, 1954. március 4-én Komor Vilmos vezényletével a Rádiózenekar kísérte Csajkovszkij b-moll koncertjét.

Jött aztán – átmeneti időre – 1957-től Bródy Tamás, Kodálynál végzett zeneszerző, akár Somogyi. Elődje soha nem komponált, Bródynak könnyebb műfajokban volt zeneszerzői múltja. Egyike volt ő a legjobb fülű magyar muzikusoknak. Hibákat talált a Lohengrin zenekari anyagában, amikor a dalszínházban, az 50-es évek első felében próbavezénylésre hívták. Szakmailag perfekt volt, de sugárzása csekély. Maradt nyugdíjazásig az Operettszínház abszolút biztonságos zeneigazgatója, ceruzahozzásúságú pálcájával előadások ezreit kormányozta megbízhatóan. A Rádiózenekar irányításához szakmailag kész volt, ám művészig súlytalan (életem első zenekritikáját róla és együtteséről írtam volt 1958-ban, nem éppen hízelgő hangnemben).

Lehel – az egy nagy korszak! A hanglezegyforgatóból, zenei osztály-vezetővé, majd vezető – végül elnökkarnaggyá avansált karizmatikus muzikus megszámlálhatatlan magyar bemutatóval, egyszersmind H-mol misével, Missa Solemnissal, Brahms-ciklussal és tömérdek külföldi zenekari koncertturnéval. Első közös útjuk 1958 tavaszán

O tempora, o mores-milyen idők, milyen erkölcsök...

„O tempora, o mores-milyen idők, milyen erkölcsök”, sóhajtott 2000 éve Cicero, aki nem ismerhette azt az angol közmondást, mely szerint mindig a pénzről van szó, abban a 10 esetben, amikor nem, kilencszer mégis csak, sőt tizedjére is mindig ez a helyzet.

Ez jut mindig eszembe, amikor lázas tortaszéletelés közben (kétféle van, ugye, de nehezen választhatók szét: az egyik a zenei életben való részvétel arányát, a másik pedig a pénzügyi-többszörös költséggvetési-források megközelítésének és bevételezésének sikerességét jelképezi) egy-egy zenekar képviselője együttesének érdemeit taglalja – ez csaknem teljesen helyénvaló, hiszen ki tudhatná jobban, mily fontos hordozója a nemzeti értékeknek egy szimfonikus zenekar, mint ő, saját maga, vagy, s ez már aggályosabb, amikor mások zenei teljesítményének lelkisínylese útján próbálja megvalósítani valaki saját magát, sajnos, erre nézve is igen sok példát sorolhatnék – nem teszem, hiszen ezekről éppen a „Zenekar” hasábjain épp elég szó esett.

Fenti eszmefuttatásomnak az ad aktualitást, hogy a fent említett lap decemberi számában egy olyan nyilatkozat jelent meg Kocsár Balázs karmester-igazgatóval, Tóth Anna által készített interjúban, amely mellett nem mehetünk el szó nélkül, ugyanis a mennyiség ezúttal minőségbe csapott át, és az általános fanyalgás után a nyilatkozó a tényekre tért át, állítván, hogy a Rádiózenekar bajainak oka az, hogy letért a helyes útról, melyen kezdeteitől fogva haladt, nevezetesen a kortárs magyar zene megszólaltatásáról és rögzítéséről szóló alapvető kötelezettségeit immáron nem teljesíti.

Írnia ezt egy felületen, vagy nem túl jóindulatú újságíró, akár legyinthetnének is, elfér a többi mellett, mondhatnánk, de egy céhbéli, akinek édesapja, Kocsár Miklós, a Rádió egykori zenei fősztályvezetőhelyettese még ma is elmondhatná, mennyire nem igaz az, amit állít, nem teheti, hogy egy zenekar élén állva egy másikat igaztalanul, tényeknek ellentmondva minősít, a helyzet ugyanis az, amit az élesszemű szerkesztő azonnal felismert – a Rádiózenekar töretlenül folytatja több mint fél évszázados misszióját a kortárs magyar szimfonikus zene és a szerzők érdekében, előadva és rögzítve gyakorlatilag mindazt, ami megírt, előadható és rögzíthető, s ezt fogja tenni a jövőben is, amellet, hogy természetes módon a bel és külföldi hangversenyéletben is meg kívánja őrizni joggal kivívott helyét, gondolom, a magyar szerzőknek sem közömbös, milyen rangú és minőségű zenekar szólaltatja meg és archiválja az utókor számára műveiket.

Nagy a nyilatkozó felelőssége, s nem hozhatja magát abba a helyzetbe, hogy azon kelljen gondolkodni, tájékozatlanság, vagy valami egyéb, nem zenei indíttatás vezet-e tollát, amikor ennyire súlyosan és nyilvánvalóan veszi semmibe a tényeket, egy kollégától ezen kívül pedig elvárható az is, hogy nem ítélkezik egy olyan ügyben, amelyben immár nem csak karmesterként, de zenekari igazgatóként is érdekelt – a torta újraszételese ugyanis állandóan folyik – a mi dolgunk, hogy érintettként vagy kívülről állóként a kést korrekten a torta, ne egymásba mélyesszük.

(Héthy Apor)

Párizsba vezetett, hol a Théâtre de Champs Elisées színházban Lajtha Lászlónak, tiszteletbeli francia zeneszerzőnek '56 emlékére írt VII. szimfóniáját játszották, a mű első külhoni előadását, frenetikus sikerrel, után Brüsszel következett, a világhkiállítás művészi programja, Fischer Annie-val, mint szólistával. – Nem krónikát és éppen nem nekrológot szövegezek, csupán megjegyzem, a Lehel-korszaknak Ansermet-től Zecchi-ig ötcsillagos vendégkarmesterei voltak, kik a zeneigazgató meghatározó személyiségét kiteljesítve hagyták kezük-fülük-lelkük nyomát az együttesen.

Hat évtizedével Rádiózenekarunk a harmadik professzionális feltételek között folyamatosan működő szimfonikus együttes Magyarországon. Korelnök a Filharmóniai Társaság (1853), ezüstérmes a félamatőr állapotból 1940-ben községesített Székesfehérvári Zenekar (ma Nemzeti Filharmónikusok). Bárkinek módjában áll – demokráciában élünk! – kimondani: nincs létjogosultsága, mivel nem látja el a többé fő feladatát (kortárs magyar zene). Az már senkinek sem hiányzik, hogy operafelvételeket sem készít, mint egykor Gardellivel és Patanéval, Erdélyi Miklóssal és Ferencsikkel és sokminden más zenefajtát sem rögzít, múltját kényszerűen megtagadva.

E lap tagjai, a ZENEKAR nálam hozzáértőbb olvasói jól tudják mind, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara (és Vegyeskara, Gyermekkara, Studó 11-e)

fuldoklik. Durván fogalmazva, két lehetőség van: dobhatunk mentőkötelet, hogy megóvjuk a pusztulástól – bár módomban állna megtenni –, vagy Cato-t idézve ráolvasható: ...esse delendam. A Szimfonikusok maholnap malacbanda-fizetségért teljesítenek, a takaró szélénél tovább nem nyújthatnak.

Létjogot megvonni, bármit megszüntetni tollvonással lehet. Hat évtizednyi tapasztalatot megőrizni, bízva abban, hogy lesz még jobb kor, az sokkal nehezebb. A legnehezebb azonban a felszántott, sóval behintett terméketlen talajból újra nemes növényi kultúrát nevelni. A Rádiózenekar sejtjeibe beépült Klemperer és Scherchen, Doráti és Solti, Ferencsik és Somogyi, Erdélyi és Lehel – a névsor szinte végtelen. Ha hihetnők Kocsár Balázs ítéletének, ki építené fel a semmiből újra mindazt az értéket, amit az együttes kollektív, és apákról fiukra, régi tagoktól új tagokra hagyományozott tapasztalata mindmáig őriz?

*

Önkritika. Lassú munkához idő kell, kézirataim a ZENEKAR nyomdába adása utáni pillanatban készülnek el. David Ojsztrah Magyarországról írott munkám nyomtatásába – késedelmi kamat helyett – hiba csusszant. A hegedűs-óriás valójában 1971-ben, Bartók születésének 90. évfordulóján játszotta Bécsben, Ferencsikkel meg az ÁHZ-val a zeneszerző fiatalkori hegedűversenyét.

Breuer János